

Voorbeeldantwoorden

Z23- 03, Concerto

Bij discussie-/meningsvragen worden geen voorbeeldantwoorden gegeven.
De gegeven antwoorden zijn bedoeld als voorbeeld en als hulpmiddel om tot een beter begrip te komen van de muziek.

Vraag 1

- 1) Een duidelijke solist: de trompetspeler herkennen we gelijk aan het begin al als solist.
- 2) Dialoog tussen solist en orkest:
00:00 – 00:03 De solist (trompet) speelt, 00:03 – 00:07 het 'orkest' antwoordt.
- 3) Virtuozie passages: Hoewel de trompet redelijk simpele dingen speelt aan het begin van het fragment, horen we bijvoorbeeld van 00:27 – 00:30 virtuozie passages.
- 4) Homofonie: de strijkers spelen een stukje dat telkens terugkomt (ritornello). Hierin spelen ze allemaal min of meer hetzelfde ritme (bijv. 00:03 – 00:07).

In het orkest hoort u violen, altviolen, celli, contrabas, klavecimbel.

Vraag 2

Virtuositeit is enigszins relatief. De trompet speelde in die tijd vaak relatief simpele trompetsignalen en vergeleken daarmee is het meeste wat de trompet speelt best virtuoos. In de genoemde tijdsfragmenten speelt de trompet extra snelle noten, die ook wel versieringen genoemd kunnen worden, omdat die extra worden toegevoegd, om de muziek nòg virtuozer te maken.

Vraag 3

We horen aan het begin voornamelijk homofonie (hoewel je zou kunnen beargumenteren dat er aan het begin (0:13 – 0:16) een vraag-en-antwoord spel is tussen de hogere strijkers en de altviool, en het dus een polyfoon trekje heeft).

Aan het begin horen we geen solo instrument, maar alle strijkers tegelijkertijd. Vanaf 0:25 horen we plotseling dat de eerste viool snellere noten speelt als solist.

Vraag 4

U hoort van 2:15 tot 2:30 het concertino met twee violen en bas. In de partituur staan in de andere partijen lege maten:

Van 2:30 tot 3:31 hoort u nu alle instrumenten, dat wil zeggen dat het ripieno nu ook meespeelt.

Vraag 5

The image shows a musical score for four string instruments: Violin I, Violin II, Viola, and Cello/Double Bass. The tempo is marked 'Largo'. The score consists of four staves. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The notation is sparse, with many rests, suggesting a slow, contemplative piece. Above the staves, there are some markings: '4 5' above the first staff and '5' above the second staff.

Bij 2:53 krijgen we van het ripieno een heel ander antwoord, met verschillend karakter. Extra mooi is hier dat het thema (de hoofdnoten van de melodie) toch nog een beetje lijkt op het thema van de solisten (de neergaande beweging in tertsen). Het is alsof de solisten een vraag stellen en het ripieno zegt: “Ja dat klopt misschien wel, maar ...”

Vraag 6

Wat maakt iets dansbaar? Voor het begindeel (dat helemaal geen dansdeel is) is een statige dans best denkbaar! Daarentegen is de Allemanda (het volgende deel) heel levendig, maar misschien bijna te snel om op te dansen, vooral voor de manier van dansen die in die tijd populair was, waar veel voetenwerk bij kwam kijken.

De verschillen tussen de delen hebben natuurlijk ook te maken met hoe de muziek wordt uitgevoerd. Verschillen waar je op zou kunnen letten:

- Snelheid van de muziek,
- Is het in 3 (je kunt er op wiegen) of in 4 (je kunt er op marcheren)?
- Wat voor karakter heeft de muziek?
- Zijn de noten zangerig of korter en meer springerig?
- Welke instrumenten spelen er en/of wisselen elkaar af?

Rond 01:30:50 komt er opeens een Adagio. Dit lijkt net uit een opera gegrepen, iedereen staat verstijfd op het toneel nadat een dramatische wending heeft plaatsgevonden in het verhaal.

Vraag 7

Het solo instrument is de fagot (*bassoon* in het Engels). Het is een blaasinstrument met een dubbelriet, dat in deze tijd vaak met de lage instrumenten meespeelt. In dit geval heeft Vivaldi het instrument opgewaardeerd tot solist.

Vraag 8

Het solo-instrument is niet eenvoudig te horen omdat het de viool is, terwijl die al de hele tijd aan het meespelen is. Tijdens de solo's wordt de viool bovendien begeleid door alle strijkers. Als er geen solo's zijn, speelt het ripieno (de rest van het orkest) ook aardig virtuoos, dus de verschillen tussen de solo en ripieno zijn niet duidelijk te horen.

Vraag 9

Er zijn 6 ritornello's. Over het algemeen is het ritornello het tweede gedeelte van het ritornello dat u het eerst hoorde. Het vierde ritornello is een beetje anders (mineur) en het vijfde ritornello is totaal anders!

Een overzicht van de ritornellos:

- 0:00 – 0:34 eerste ritornello.
- 01:09 – 1:16 tweede ritornello dat alleen het tweede gedeelte van het eerste ritornello gebruikt.
- 01:37 – 1:44 derde ritornello (alleen het tweede gedeelte).
- 02:08 – 02:17 vierde ritornello (alleen het tweede gedeelte), deze klinkt anders (langzamer en in mineur).
- 02:39 – 02:49 een vijfde ritornello dat totaal anders is!
- 03:05 – 03:22 zesde ritornello (twee keer het tweede gedeelte).

Vraag 10

De blokfluit wordt begeleid door maar één ander instrument. Het lijkt op een grote viool. Je zou misschien denken dat het een altviool is (of zelfs tenorviool), maar het is een zogenaamde 'viola da spalla'. Het idee is dat dit instrument veel vaker dan tegenwoordig gebruikt zou zijn als basinstrument, maar zeker weten we dat natuurlijk niet. Meer valt te lezen op [Wikipedia](#) (in het Engels).

Vraag 11

Gebaseerd op precies hetzelfde basismateriaal horen we hier een volle begeleiding met klavecimbel, luit, contrabas, cello en misschien zelfs ook wel een fagot! De begeleiding speelt in de eerste opname bovendien alleen de simpele baslijn, terwijl in deze begeleiding niet alleen de 'akkoorden' worden meegespeeld, maar volle riedels en arpeggio's, waarmee de 'maat zeker vol is'.

Ook de blokfluitist speelt op een hogere blokfluit in de tweede versie en speelt op een hele andere manier dan de eerste. Misschien vanwege de drukte in de 'basso continuo' voegt de tweede blokfluitist eigenlijk minder toe en wat hij toevoegt is veel 'vogelachtiger' dan wat de andere blokfluitist doet.

Vraag 12

Het begin lijkt eigenlijk meer op een duet. Zijn de instrumenten helemaal gelijkwaardig? Misschien is de cello iets meer een melodie-instrument en de fagot iets meer een melodische baspartij. De cello en fagot blijven elkaars partners gedurende het hele deel. Wat het orkest speelt is officieel een ritornello te noemen, omdat hetzelfde idee steeds terugkeert in afwisseling met de solisten. Maar wat ze spelen is echt in tegenstelling tot wat de twee solisten doen, zowel qua motieven en ideeën als zelfs het gehele karakter. Naar het einde toe probeert het orkest meer en vaker invloed uit te oefenen, maar de solisten blijven onverstoord. Een bijzonder deel!

Vraag 13

Smaken veranderen door de eeuwen heen en hebben ook veel te maken met wat je gewend bent. Soms zeggen mensen "ik mag iets toch ook gewoon niet mooi vinden?" En dat is natuurlijk zo. Maar het is ook interessant je af te vragen waardoor dat eigenlijk komt. We zijn tegenwoordig in veel sferen gewend aan oude muziek als 'pure muziek' van het verleden. Een deel van de ervaring van de zogenaamde 'oude muziek beweging' in Nederland komt voort uit de activiteiten van de Nederlandse Bachvereniging, opgericht in 1921. In de kranten werd geschreven dat getracht zou worden de muziek van Bach zo puur mogelijk te laten

horen, hand in hand met het terugbrengen van een soberder esthetiek in de kerkdiensten van toen mensen nog 'echt gelovig waren'. Barokmuziek werd dus heel integer uitgevoerd, maar een belangrijk onderdeel miste: het improvisatorische van de barokmuzikant. We weten niet precies hoe mensen toen gespeeld hebben, maar gezien de vele klachten en voorbeelden weten we dat mensen zeker nog veel meer versieringen gespeeld zouden hebben dan in deze opname. De meeste mensen vinden zoiets als in deze opname al 'te veel', het is nu immers geen langzaam deel meer. Het is een interessant gegeven dat deze tijd net zoveel tekent als die van het barokke verleden. [Een interessant artikel over de geschiedenis van de Nederlandse Bachvereniging is hier te vinden.](#)

Vraag 14

[eigen antwoord]

Het is interessant dat ook hier culturele verschillen groot zijn. Als iemand tegenwoordig zo'n lange improvisatie zou spelen in het midden van een concert, zou het voor veel toehoorders lijken of de solist zichzelf in het middelpunt wil zetten, in plaats van de compositie.

Vraag 15

Elementen van het concerto:

- Een solist (de hobo)
- Tutti en solo gedeeltes

Elementen van het concerto grosso:

- Violen zijn verdeeld in Violino de Concerto Grosso en een 'gewone' tweede viool
- De tutti gedeeltes worden door iedereen gespeeld.
- Er zijn meer dan drie delen; het eerste deel heeft een onverwachte structuur met in het midden plotseling een langzaam deel en daarna het hele begin nog een keer.

Vraag 16

Dit deel lijkt typisch uit een concerto grosso te komen. Er is (bij mijn weten) geen ander concerto met een heel deel waarin de solist niet voorkomt. Het zou kunnen dat de componist speelt met de verwachtingen van de luisteraar. Als je een driedelig stuk verwacht en je hebt net een langzaam deel gehad, dan verwacht je een licht en virtuoos laatste deel met de solist. In plaats daarvan een daverend strijkers stuk, en dan aan het eind een eigenlijk bijna te naïef menuet met heel weinig virtuositeit.

Of was het gewoon zo dat in die tijd componisten nog niet een vaste vorm hadden voor zo'n concerto en we alleen achteraf nu aannemen dat iedereen bekend zou zijn met de 'standaard'?

Vraag 17

In dit geval vat de solist de fermates en het woord 'adagio' op als een kleine verlangzaming, maar er wordt geen enkele cadenza gespeeld. Jammer?

Relatief zijn hier minder versieringen. Er zijn een paar typische figuren, zoals de herhaalde noot, die misschien juist sterker zijn zonder (al te veel) versieringen.

Daarentegen zijn veel versieringen redelijk 'scherp' uitgevoerd, of snelle loopjes. Misschien waren langzamere, meer 'verdrietige' versieringen juist sterker geweest?